

BRENT: Kremasjoner på Manikarnika ghat, Varanasi, India
FOTO: GRO KYVIK

PA VEI: Likfølge på vei til kremasjonsplassen.
FOTO: TERJE ØSTIGÅRD

LIKBRENNING: Krematorium på Harishchandra ghat.
FOTO: TERJE ØSTIGÅRD

Døden er den sikreste hendelsen et menneske får oppleve. For hinduene er det nærmest et must på en eller annen måte å få nærkontakt med den hellige elven Ganges i denne sammenheng, skriver **TERJE ØSTIGÅRD** i denne artikkelen.

Død og frelse i kremasjon

HELLIGST: For hinduer er Varanasi i India det helligste stedet i kosmos. Byen ligger langs den hellige Ganges-elven. Ganges forbinder de jordiske sfærene med de himmelske sfærene. Hun er en moder-gudinne som for evig er ren og renser synd fra tilbederne. Det livgivende vannet i Ganges er «nektar av udødelighet», og hun bringer liv til de døde som blir kremert langs denne himmelske elven.

I hinduismen er det 330 millioner guder som alle er nærværende i den hellige byen. Shiva – som er en av de tre hovedgudene – er guden som gir liv og tar liv.

Ifølge hinduismen kan sjelen bli reinkarnert 8,4 millioner ganger før den oppnår frelse og kommer til himmelen. Å være evig er å ikke bli gjenfødt. Det er kroppen som er forgjengelig og som skiller sjelen fra en permanent, evig og uforanderlig tilværelse.

LITEN DRÅPE: Helligheten til Ganges er så stor at selv en liten dråpe av vannet frigjør den døde. Det er derfor ideelt for døende hinduer å komme til Varanasi og dø med benene i den hellige elven, for deretter å bli kremert hvorpå asken blir gitt til den gudommelige elven.

Ifølge mytene kremerte Shiva sin kone

Parvati på kremasjonsplassen Manikarnika. Den opprinnelige ilden fra denne kosmiske kremasjonen har siden den gang brent i et tempel på kremasjonsplassen.

Når de etterlevende skal kremere så henter de ild fra dette bålet, og ved fra andre kremasjonsbål blir brakt til dette tempelet slik at bålet alltid brenner og viderefører den opprinnelige ilden. Alle blir dermed kremert med den samme ilden som Shiva kremerte sin hustru med. Hvis denne ilden dør ut, så vil verden kollapse og en ny verdensorden oppstå.

KREMERT: Hvert år blir det kremert mellom 30 og 40 000 mennesker i Varanasi. De som ikke har mulighet til å reise til Varanasi for å dø og bli kremert her, kan spre asken i elven i løpet av det påfølgende året som del av en pilgrimsreise for å oppnå frelse.

Moderne teknologi har effektivisert denne prosessen og skapt nye muligheter. Urner fra hele India blir sendt med posten for at asken skal bli spredd i Ganges. I nærliggende byer er det egne firmaer som har spesialisert seg på å transportere lik til den hellige byen, og de har navn som «The Last Rites Mail», «The Heaven Express» eller mer direkte kun «Corpse Wagon».

Til tross for at dette er det helligste stedet langs den frelsende elven som har spirituell renhet, så har den konstante strømmen av pilgrimer og kremasjoner ført til at byen er fysisk uren og en kilde til sykdommer og epidemier. Asken fra alle

døde har vært et stort forurensningsproblem, men på 1980-tallet var det en enda større kilde til forurensning.

DYRT: Å bli kremert i Varanasi er dyrt. Fattige som ikke hadde råd til å kremere kom likevel til den hellige elven for å dø, og disse ble gitt vannbegravelse. En tung stein ble festet til kroppen og liket ble senket i Ganges. Etter hvert løsnet tauet og likene fløt opp. Hvor mange som hvert år fikk en slik begravelse er vanskelig å anslå, men det var tusenvis.

Forurensningen var så stor at politikerne bestemte i 1988 å slippe ut flere hundre kjøttetende skilpadde i Ganges for å få bukt med de flytende likene, og til og med krokodiller ble vurdert. Løsningen ble til slutt å åpne et moderne krematorium i 1989 på Harishchandra ghat, som er den andre kremasjonsplassen i Varanasi.

MOTSTAND: Dette krematoriet ble møtt med motstand. Hinduprester argumenterte at en slik kremasjon ikke var ideell siden Shiva kremerte på åpent kremasjonsbål med levende ild. Viktigere var motstanden fra kremasjonsprestene som har monopol på å kremere. En moderne kremasjon var mye billigere enn en åpen kremasjon, og de mistet deler av inntektsgrunnlaget sitt.

Å dø er i et kosmisk perspektiv det viktigste et menneske gjør. Døden er derimot også et praktisk anliggende. I døden møter man kosmologi og kapital forent, og i Varanasi ser man hvordan det helligste og rene stedet også er forurenset og urent. Likevel er troen på at helligheten til Ganges garanterer frelse større enn jordisk forurensning.

Kampen for lokalsjukehus

VIKTIG: Den heite debatten i det siste om lokalsjukehusa si framtid, er eit slående døme på kor sentralt spørsmålet om helsetilbod står i folks medvit. Der-til kjem nærleik til slike tilbod at dei kan gjevast innan rimeleg avstand til nærmiljøet. Eit tredje moment er at lokalsjukehus kan sikra akutt-mottak og dessutan ha fødeavdeling.

Ut frå slike føresetnader vil lokalsjukehusa vera ein viktig del av det samla nasjonale helsetilbodet.

Når likevel fleire lokale institusjonar har blitt nedlagde dei seinare åra, kan det vera ulike faglege grunnar til dette. Det som står fast er at det er dei ymse helseregionane som har ansvaret for nedlegging.

Likevel kan ikkje eit så viktig helsepolitisk

spørsmål sjåast isolert frå regjeringa sin politikk. Kva regjeringa Stoltenberg i så måte står for, er det ingen tvil om. Regjeringsfråsegna slår klart og tydeleg fast at ingen lokalsjukehus skal leggjast ned. Debatten kring dette punktet har særleg skote fart etter at helseregionen vedtok å avvikla fødeavdeling og akuttfunksjon i Kristiansund.

” Med slike klare føringer er ballen lagt død når det gjeld lokalsjukehusa sin lagnad.

DEMONSTRANTAR: Eit godt døme på kor sterkt engasjement slikt utløyer, fekk helseminister Anne-Grete Strøm-Erichsen eit klart prov på då ho møtte rundt 9000 demonstrantar frå byen og omland. Helseministeren gjorde klokt i å møte den store folkehopen ved å lova at ingen ting vil bli endra før det ligg føre nye utgreingar. Dette er eit naturleg standpunkt, fordi det har klar dekning i sjølve det politiske grunnlaget til regjeringa Stoltenberg.

Denne budskapet må også sjåast i lys av heile avsnittet om helsepolitikken. Der heiter det mellom anna at «dagens desentraliserte sykehustilbud skal opprettholdes. Dette vil blant annet sikre nærhet til akuttfunksjoner og fødetilbud, selv om slike tilbud ikke fins ved alle sykehus. Ingen lokalsykehus skal legges ned».

LAGT DØD: Med slike klare føringer er ballen lagt død når det gjeld lokalsjukehusa sin lagnad. Slik nedlegging kan ikkje vera aktuelt i denne valbolken, slik regjeringa har ordlagt seg. Det ville vera eit lovnadsbrot. Dette må også gjelda vedtaket til Helse Førde om å leggja ned lokalsjukehusa i Eid og Lærdal.

Spørsmålet om lokalsjukehusa sin plass i vårt samla helsebilette, må vurderast i ein større helsepolitisk samanheng. Det må også gjelda sjukehusa i Odda og på Stord. Kjernen i saka er at ingen lokalsjukehus skal leggjast ned, men at det er aktuelt å sjå på innhaldet og utfordringa. I så måte er den såkalla samhandlingsreforma eit viktig innspel, som Stortinget avgjer denne våren. Dessutan har regjeringa varsla ein ny nasjonal helseplan som får verknad for sjukehusa sin plass i vårt framtidige helsestell.

Med sitt klare standpunkt har helseministeren ført ei vanskeleg sak over på eit målretta og positivt spor. På sikt vil dette vera ein styrke for norsk helsepolitikk.

ARNE NILSEN

FAKTA

- Varanasi er den helligste byen i India.
- 30-40 000 mennesker blir kremert her hvert år.
- Å dø og bli kremert i Varanasi langs Ganges er den ideelle døden.

TERJE ØSTIGÅRD

post.doc v/Uni Global, Universitetet i Bergen